

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

استان مازندران شهر بابل مدرسه علمیه عالی تخصصی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)

عنوان

بررسی تحلیلی و مقایسه‌ای رفتار پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

با مخالفان با نگاه ترتیب نزول

استاد راهنما

حجت الاسلام دکتر سید قاسم حسینی

استاد مشاور

دکتر حبیب الله حلیمی جلودار

نگارنده

معصومه نوروزیان عزیزی

زمستان ۱۴۰۳

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیه

سپاس مخصوص خداوندی است که نخستین وجود، هو الاول است و پیش از او چیزی نبوده است و آخرین وجودی است و بعد از او چیزی نیست.

و سپاس مخصوص خدایی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را برای جهانیان وعده داد تا به واسطه او توحید بازشناخته شود و با راهنمایی ارزنده خود، ما را از شک و کجروی در رفتارهایمان دور نماید.

خدایی که محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم را به پیامبری مبعوث نمود آن هم در روزگاری که مردم بر روی زمین از دستجات و گروه‌های مختلفی تشکیل شده بودند. هر دسته به دنبال آرزوهای خویش در تلاش بودند. عده‌ای خدای بی‌مثال را به آفریدگان مثال می‌زدند، و گروهی در اسم او راه کفر و شرک می‌پیمودند و به غیر او اشارت می‌نمودند. پیامبر اکرم آنها را از گمراهی بدر آورد، و از کثری و نادانی‌های بخیل و به راستی و درستی هدایت کرد. رفتارهای پسندیده و نیکو را برای تمامی مردم جهان به ارمغان گذاشت تا با تأسی از آن فراگیرند که با چنین گروه‌هایی در هر برهه زمانی به اقتضای شرایط چه عکس العمل درستی را نشان دهند. در حالی که قرن‌ها از این روزگار می‌گذرد هنوز رفتارهای مبارک رسول خدا پیام آور صلح و دوستی برای همگان است.

شاکرم از خداوند متعال که یاری نمود تا بتوانم چنین اثری را خلق نمایم که نشان دهنده قطره کوچکی از دریای بی‌انتهای زحمات پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله وسلم آن هم با الهام از قرآن کریم باشد.

انشاءالله این رساله علمی بتواند در این برهه زمانی سخت، گره‌گشای بسیاری از مشکلاتمان در نحوه شناسایی رفتارمان با مخالفان اسلام باشد و ما را در رسیدن به هدف مطلوب کمک و یاری رساند.

و همچنین از خداوند متعال مسئلت دارم که این نوشتار حاضر را از بنده حقیر در جهت تعجیل فرج آقا امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) قبول کند.

«به امید ظهور آن حضرت»

تقدیم به:

بهترین الگوی حسنه در ابلاغ قرآن، محمد مصطفی (صلی الله علیه وآله وسلم)، که در راه تبشیر و تنذیر از هیچ کوششی دریغ نورزیدند و با تمام وجود رفتار شایسته و نیکویی را برای جهانیان به ارمغان آوردند. و همچنین تقدیم به ساحت مقدس آقا امام زمان، امام حاضر بر جان و سرباز با وفایش مقام معظم رهبری. امید دارم از خداوند متعال که این رساله در خور رضایت و خشنودی پیامبر گرامی اسلام قرار گیرد و بتواند گشایش راهی باشد برای شناخت رفتار پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) با مخالفان بر اساس ترتیب نزول در این برهه زمانی در جهت مقابله با دشمنان در این عصر آن هم در راستای قرآن کریم.

تقدیر و تشکر:

از استاد بزرگوار آقای دکتر حجت الاسلام والمسلمین سید قاسم حسینی و همچنین با تشکر از استاد مشاور محترم آقای دکتر حبیب الله حلیمی جلودار که به من در این راه کمک و یاری رساندند و با راهنمایی‌های مفید و ارزنده این اساتید گرانقدر توانستم این رساله علمی را به یاری حق به اتمام برسانم. و همچنین از پدر و مادر عزیز و گرامی‌ام سپاسگزارم که همیشه در مسیر کسب علم مشفق و همراه و هم پایم بودند.

۹۸. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مصحح: یزدی طباطبائی، فضل الله، رسولی، هاشم، تهران: ناصر خسرو، چ: ۳، ۱۳۷۲ ه. ش.
۹۹. طبرسی، فضل بن حسن، إعلام الوری بأعلام الهدی، چ: سوم تهران: اسلامیه، ۱۳۹۰.
۱۰۰. -----، زندگانی چهارده معصوم علیهم السلام / ترجمه اعلام الوری، مترجم: عطاردی قوچانی، عزیزاله، چ: ۱، تهران: اسلامیه، ۱۳۹۰.
۱۰۱. طبرانی، سلیمان بن احمد، التفسیر الکبیر: تفسیر القرآن العظیم (الطبرانی)، اردن - اربد: دار الکتب الثقافی، چ: ۱، ۲۰۰۸ م.
۱۰۲. طبری، محمد بن جریر، (۱۳۸۷ ق)، تاریخ الأمم و الملوک، چ: دوم، بیروت: دار التراث.
۱۰۳. طبری، محمد بن جریر، جامع البیان فی تفسیر القرآن، لبنان - بیروت: دار المعرفة، چ: ۱، ۱۴۱۲ ه. ق.
۱۰۴. طریحی، فخر الدین بن محمد، مجمع البحرین، محقق / مصحح: حسینی اشکوری، احمد تهران: مرتضوی، چ: سوم، ۱۳۷۵ ه. ش.
۱۰۵. طنطاوی، محمد سید، التفسیر الوسیط للقرآن الکریم، مصر - قاهره: نهضة مصر، چ: ۱، ۱۹۹۷ م.
۱۰۶. طوسی، محمد بن حسن، التبیان فی تفسیر القرآن، مصحح: عاملی، احمد حبیب، مقدمه نویسن: آقا بزرگ تهرانی، محمد محسن، چ: ۱، لبنان - بیروت: دار إحياء التراث العربی، بی تا.
۱۰۷. طیب، عبدالحسین، اطبیب البیان فی تفسیر القرآن، چ: ۲، تهران: اسلام ۱۳۶۹ ه. ش.
۱۰۸. عاملی، ابراهیم، تفسیر عاملی، مصحح: غفاری، علی اکبر، چ: ۱، تهران: کتابفروشی صدوق، ۱۳۶۰ ه. ش.
۱۰۹. عبدالجبار، قاضی، تثبیت دلائل النبوه، شبرا - قاهره: دارالمصطفی، بی تا.
۱۱۰. عتر، نورالدین، علوم القرآن الکریم، دمشق - سوریه: مطبعة الصباح، ۱۴۱۶ ه. ق.
۱۱۱. عسقلانی، ابن حجر، الإصابه فی تمییز الصحابه، چ: ۱، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵.
۱۱۲. عک، خالد عبدالرحمن، تسهیل الوصول الی معرفه اسباب النزول، لبنان - بیروت: دار المعرفة، چ: ۳، ۱۴۲۴ ه. ق.
۱۱۳. عیاشی، محمد بن مسعود، التفسیر (تفسیر العیاشی)، محقق: رسولی، هاشم تهران: مکتبه العلمیه الاسلامیه، چ: ۱، ۱۳۸۰ ه. ق.
۱۱۴. فارسی، جلال الدین، پیامبری و جهاد، تهران: مؤسسه انجام کتاب، ۱۳۶۲ ش.

۱۱۵. فخر رازی، محمد بن عمر، التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)، اعداد: مکتب تحقیق دار احیاء التراث العربی چ: ۳، لبنان- بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۰ ه. ق.
۱۱۶. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، قم: نشر هجرت، چ: دوم، ۱۴۰۹ ه. ق.
۱۱۷. فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، القاموس المحیط، بیروت: دار الکتب العلمیه، چ: اول، ۱۴۱۵ ه. ق.
۱۱۸. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، تفسیر الصافی، مقدمه و تصحیح: اعلمی، حسین، چ: ۲، تهران: مکتبه الصدر ۱۴۱۵ ه. ق.
۱۱۹. فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی، الوافی، چ: ۱، اصفهان: کتابخانه امام امیر المؤمنین علی علیه السلام، ۱۴۰۶.
۱۲۰. فیومی، احمد بن محمد، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، قم: موسسه دار الهجرة، چ: دوم، ۱۴۱۴ ه. ق.
۱۲۱. قاضی ابرقوه، سیرت رسول الله، چ: سوم، تهران: وزارت ارشاد، ۱۳۷۷ ق.
۱۲۲. قرائتی، محسن، تفسیر نور، چ: ۱، تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، ۱۳۸۸.
۱۲۳. قرشی بنابی، علی اکبر، تفسیر احسن الحدیث، چ: ۲، تهران: بنیاد بعثت، مرکز چاپ و نشر، ۱۳۷۵ ه. ش.
۱۲۴. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران: دار الکتب الاسلامیه، چ: ششم، ۱۳۷۱ ه. ش.
۱۲۵. قطب، سید، فی ظلال القرآن، چ: ۳۵، لبنان- بیروت: دار الشروق، ۱۴۲۵ ه. ق.
۱۲۶. قطب رواندی، سعید بن هبه الله، الخرائج و البرائج، چ: ۱، قم: مدرسه الامام المهدی، عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۴۰۹.
۱۲۷. قطب الدین رواندی، سعید بن هبه الله، جلوه های اعجاز معصومین علیهم السلام، مترجم: علام حسین، محرمی، چ: ۲، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۸.
۱۲۸. قرطبی، محمد بن احمد، الجامع لأحكام القرآن، چ: ۱، تهران: ناصر خسرو، ۱۳۶۴ ه. ش.
۱۲۹. قمی، عباس، منتهی الآمال فی تواریخ النبی و الآل، چ: اول، قم: دلیل ما، ۱۳۷۹ ه. ش.
۱۳۰. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، محقق: موسوی جزایری، طیب، چ: ۳، قم: دار الکتب ۱۳۶۳ ه. ش.
۱۳۱. قمی مشهدی، محمد بن محمدرضا، تفسیر کنز الدقائق و بحر الغرائب، محقق: درگاهی، حسین، چ: ۱، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۶۸ ه. ش.

۱۳۲. کاشانی، فتح‌الله بن شکرالله، منهج الصادقین فی إلزام المخالفین، تهران: کتابفروشی اسلامیة، چ: ۱، بی‌تا.
۱۳۳. کتانی، عبدالحی، نظام اداری مسلمانان در صدر اسلام، مترجم: علیرضا ذکاوتی قراگزلو، چ: اول، قم: سمت، ۱۳۸۴ ش.
۱۳۴. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، مصحح: علی اکبر غفاری، محمد آخوند، چ: ۴، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷.
۱۳۵. کوفی، فرات بن ابراهیم، تفسیر فرات کوفی، محقق: محمد کاظم، چ: ۱، تهران: وزارت الثقافة و الارشاد الاسلامی، مؤسسه الطبع و النشر، ۱۴۲۰.
۱۳۶. مازندرانی، محمد هادی بن محمد صالح، شرح فروع الکافی (للمولی محمد هادی بن محمد صالح المازندرانی)، محقق / مصحح: محمودی، محمدجواد و درایتی، محمد حسین، چ: اول، قم: دار الحدیث للطباعة و النشر، ۱۴۲۹ ق.
۱۳۷. مبارکفوری، صفی الرحمان، باده ناب، مترجم: محمد بهاء الدین حسینی، سندج: کردستان، چ: اول، ۱۳۸۲ ش.
۱۳۸. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بحار الأنوار، محقق / مصحح: جمعی از محققان، بیروت: دار إحياء التراث العربی، چ: دوم، ۱۴۰۳ ق.
۱۳۹. -----، زندگانی امام حسین (ع)، مترجم: محمد جواد نجفی، تهران: اسلامیة، چ: ۳، ۱۳۶۴ ش.
۱۴۰. -----، مرآة العقول، مصحح: رسولی محلاتی، هاشم، چ: ۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۴.
۱۴۱. محلی، محمد بن احمد، تفسیر الجلالین، جلد، مؤسسه النور للمطبوعات - لبنان - بیروت، چاپ: ۱، ۱۴۱۶ ه. ق.
۱۴۲. محمد رافت، سعید، تاریخ نزول القرآن الکریم، المنصوره - مصر: دار الوفاء، ۱۴۲۲ ه. ق.
۱۴۳. مرتضی زبیدی، محمد بن محمد، تاج العروس من جواهر القاموس، محقق / مصحح: شیرازی، علی، چ: اول بیروت: دار الفکر ۱۴۱۴ ه. ق.
۱۴۴. مرعشی التستری، قاضی نورالدین، احقاق الحق و ازهاق الباطل، چ: ۱، قم: مکتبه آیه الله المرعشی النجفی، ۱۴۰۹.

۱۴۵. مسعودی، علی بن حسین، اثبات الوصیه، چ: ۳، قم: انصاریان، ۱۴۲۶.
۱۴۶. مسلم بن الحجاج تشیری النیشابوری، ابی الحسین، صحیح مسلم، تصحیح: محمد فواد عبدالباقی، قاهره: دارالحديث، ۱۴۱۲.
۱۴۷. مغنیه، محمدجواد، ترجمه تفسیر کاشف، تهیه کننده: دفتر تبلیغات اسلامی، شعبه خراسان، مترجم: دانش، موسی، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، چ: ۱، ۱۳۷۸ ه. ش.
۱۴۸. -----، الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، چ: ۱، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳.
۱۴۹. مکارم شیرازی، ناصر، جمعی از نویسندگان، تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الإسلامیه، چ: ۱۰، ۱۳۷۱ ه. ش.
۱۵۰. -----، شان نزول آیات قرآن، چ: ۱، قم: مدرسه الإمام علی بن أبی طالب (علیه السلام)، ۱۳۸۵ ه. ش.
۱۵۱. -----، پیام امام امیر المؤمنین علیه السلام، تهران: دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۷۵ ه. ش.
۱۵۲. میر شریفی علی پیام آوران رحمت، تهران: سمت، چ: اول، ۱۳۸۵.
۱۵۳. مهدوی دامغانی، محمود، ترجمه مغازی واقدی، چ: دوم، ناشر: نشر دانشگاهی، ۱۳۶۹ ه. ش.
۱۵۴. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، دایره المعارف قرآن کریم، چ: ۳، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۲ ه. ش.
۱۵۵. مقریزی، تقی الدین، إمتاع الأسماع بما للنبی من الأحوال و الأموال و الحفده و المتاع، چ: اول، بیروت: دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۰ ق.
۱۵۶. ملکیان، محمد باقر، علوم قرآن در تفسیر المیزان و آثار علامه طباطبائی قدس سره، تهران: اسوه، ۱۳۸۸ ه. ش.
۱۵۷. موسی، حسین یوسف، الإفصاح فی فقه اللغة، چ: چهارم، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۱۰ ه. ق.
۱۵۸. مهنا، عبد الله علی، لسان اللسان: تهذیب لسان العرب، بیروت: دار الکتب العلمیه، چ: اول، ۱۴۱۳ ه. ق.
۱۵۹. میرمحمدی زرنندی، ابوالفضل، تاریخ و علوم قرآن، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم. دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۷ ه. ش.
۱۶۰. نظام الاعرج، حسن بن محمد، تفسیر غرائب القرآن و رغائب الفرقان، محقق: عمیرات، زکریا، لبنان- بیروت: دار الکتب العلمیه، منشورات محمد علی بیضون، چ: ۱، ۱۴۱۶ ه. ق.

۱۶۱. نکونام، جعفر، پژوهشی در مصحف امام علی علیه السلام، رشت - ایران: کتاب مبین، ۱۳۸۲ ه.ش.
۱۶۲. نکونام، جعفر، درآمدی بر تاریخ گذاری قرآن، هستی نما، تهران - ایران، ۱۳۸۰ ه.ش.
۱۶۳. نویری، نهایی الأرب فی فنون الأدب، قاهره: دار الکتب و الوثائق القومیة، چ: اول، ۱۴۲۳ ق.
۱۶۴. واحدی، علی بن احمد، اسباب نزول القرآن (واحدی)، محقق: زغلول، کمال بسیونی، لبنان - بیروت: دار الکتب العلمیة، منشورات محمد علی بیضون، چ: ۱، ۱۴۱۱ ه. ق.
۱۶۵. واقدی، ابن سعد، ترجمه طبقات الکبری، مترجم: محمود مهدوی دامغانی، تهران: فرهنگ و اندیشه، بی تا.
۱۶۶. یوسفی غروی، محمد هادی، تاریخ تحقیقی اسلام، مترجم: حسین علی عربی، چ: چهارم، قم: مؤسسه آموزش پژوهشی امام خمینی قدس سره، ۱۳۸۳ ش.
۱۶۷. -----، موسوعه التاریخ الإسلامی، چ: اول، قم: مجمع اندیشه اسلامی، ۱۴۱۷ ق.
۱۶۸. یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، تاریخ یعقوبی، قم: اهل بیت ع، بی تا.